

Kozák Kornélia

A TERMÉKEK KÖRNYEZETTUDATOS TERVEZÉSE ÉS A DIGITÁLIS TERMÉKÚTLEVÉL¹

ABSZTRAKT

Az (EU) 2024/1781 rendelet átfogó keretet teremt a fenntartható termékek környezettudatos tervezésére az Európai Unió piacán. Célja a termékek körforgásos jellegének, tartósságának, energia- és erőforrás-hatékonyságának javítása, valamint a hulladék csökkentése. Bevezeti a digitális termékútlevelet, amely digitális személyazonosítóként támogatja a termékek teljes életciklusának nyomon követését és az érintett szereplők közötti információáramlást. A rendelet elősegíti a környezettudatos fogyasztói döntéshozatalt, erősíti a belső piac egységességét és támogatja a zöld- és a digitális átállás integrált megvalósítását.

Kulcsszavak: fenntarthatóság, környezettudatos tervezés, körforgás gazdaság, tartósság, digitális termékútlevél, zöldátállás, digitális átállás

¹ A tanulmány az NMHH-val kötött, EM-1/1/2022. számú együttműködési megállapodásban részletezett feladatok végrehajtása céljából készült.

SETTING OF ECODESIGN REQUIREMENTS
AND THE DIGITAL PRODUCT PASSPORT

ABSTRACT

Regulation (EU) 2024/1781 establishes a comprehensive framework for the ecodesign of sustainable products within the European Union market. Its objectives include enhancing the circularity, durability, and energy and resource efficiency of products, while reducing waste generation. It introduces the digital product passport as a digital identifier to support life cycle tracking and information flow among stakeholders. The regulation promotes environmentally conscious consumer choices, strengthens the internal market's coherence, and supports the integrated implementation of the green and digital transition.

Keywords: sustainability, ecodesign requirements, circularity of the products, durability, digital product passport, green and digital transition

BEVEZETŐ

Versenyképesség, zöld- és digitális átállás: ezek a fogalmak azok, amelyek meghatározzák az Európai Unió és a tagállamok következő évtizedeit. 2020 márciusában fogadták el az Európai Bizottság körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési tervét,² amely szervesen kapcsolódik az Európai Unió úgynevezett Green Deal (európai zöld megállapodás) programjához.³ Az európai zöld megállapodás az Európai Unió növekedési stratégiája,

² A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A tisztább és versenyképesebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv. COM(2020) 98 végleges.

³ Európai Bizottság 2019.

egy olyan intézkedéscsomag, amelynek célja a zöldátállás folyamatának elindítása és a klímasemlegességi célok elérése 2050-re, illetve a párizsi megállapodáshoz való uniós hozzájárulás lefektetése. Az utóbbi években az Európai Unió legtöbb szakpolitikai területén megjelent a zöldátállás, legyen szó a vállalkozások esetén a beruházások támogatásáról, vagy éppen a személyek szintjén a fogyasztói tudatosság növeléséről. A jelenlegi programozási időszakot is nagymértékben meghatározza a zöldátmenetre való törekvés és az ezt szolgáló célkitűzések elérése. Az európai zöld megállapodás egyik fontos sarokköve a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv. A megállapodás számos intézkedést irányoz elő a fenntartható termékek tervezésére, a termelési folyamatok körforgásos jellegére, valamint a fogyasztók és a közbeszerzők szerepvállalásának növelésére vonatkozóan. Olyan kulcsfontosságú ágazatokra irányul, mint az elektronika, az információs és kommunikációs technológia, az akkumulátorok, a csomagolás, a műanyagok, a textilipar, az építőipar, valamint az élelmiszerek. A cselekvési terv célja, hogy csökkentse a természeti erőforrások megterhelését, és elősegítse a fenntartható növekedést.

Az Európai Unió digitális átállási stratégiája az úgynevezett „digitális évtizedhez vezető út” elnevezésű szakpolitikai programján keresztül valósul meg, és célja, hogy az uniós tagállamok koordináltan és hatékonyan alkalmazkodjanak a digitális korszak kihívásaihoz és lehetőségeihez. A digitális átállást segítő szakpolitikai program négy területet fog át, amelyek a következők: 1. a digitális készségek fejlesztése, 2. a vállalkozások digitális transzformációja, 3. biztonságos és fenntartható digitális infrastruktúrák kialakítása, valamint 4. a közszolgáltatások digitalizálása. A stratégia célja, hogy 2030-ra az EU világszinten is vezető szerepet töltsön be a digitális technológiák fejlesztésében és alkalmazásában, miközben biztosítja, hogy a digitális átállás mindenki számára hozzáférhető és méltányos legyen.⁴

A zöldátmenet és a digitális átállás kéz a kézben jár azzal a célkitűzéssel, hogy az Európai Unió versenyképesebbé váljon. A mindkét területhez kapcsolódó beruházásösztönző intézkedések velejárója a versenyképesség-növelési cél, és ezen a területen az Európai Uniónak nagy felelőssége van

⁴ A fenntarthatóság fogalmáról és jelentőségéről bővebben: WENDE 2022: 165–172.

abban, hogy valamennyi célt figyelembe véve alakítsa fejlesztéspolitikáját. A következőkben ismertetett 2024/1781 rendelet⁵ a körforgásos gazdaságra vonatkozó, 2020-ban elfogadott cselekvési terv végrehajtását szolgáló intézkedéscsomag részét képezi.

A TERMÉKEK KÖRNYEZETTUDATOS TERVEZÉSE

Az Európai Bizottság 2020 márciusában elfogadott körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terve több olyan intézkedést tartalmaz, amelynek célja a termékek tartósságának, újrafelhasználhatóságának, korszerűsítettségének és javíthatóságának növelése, valamint az, hogy lehetővé tegyék a fogyasztók fenntarthatóságot figyelembe vevő döntéseinek meghozatalát. A fogyasztói jogok bővítése mellett a cselekvési terv a fogyasztók szerepvállalásának növelését is célul tűzte ki, és azt kívánja elérni, hogy a fogyasztók megbízható információkkal rendelkezzenek ahhoz, hogy helyes, környezetbarát döntéseket hozhassanak. Több és jobb információval fognak rendelkezni a termékek idő előtti elavulásával⁶ kapcsolatban, jobban védve lesznek a környezetbarát jellegre vonatkozó hamis állításokkal szemben, és a vásárlást megelőzően több információval fognak rendelkezni a termékek javíthatóságát illetően.

A fenntartható termékek környezettudatos tervezésére vonatkozó követelmények megállapítási keretének létrehozásáról szóló 2024/1781 rendelet 2024. július 18-án lépett hatályba, és az Európai Bizottság fenntarthatóbb és körforgásos termékekre irányuló szabályozási megközelítésének az egyik

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1781 rendelete (2024. június 13.) a fenntartható termékek környezettudatos tervezésére vonatkozó követelmények megállapítási keretének létrehozásáról, az (EU) 2020/1828 irányelv és az (EU) 2023/1542 rendelet módosításáról, valamint a 2009/125/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

⁶ 2024/1781 rendelet 2. cikk 21. pont: olyan terméktervezési jellemző vagy későbbi tevékenység vagy mulasztás, amely azzal jár, hogy a termék működésképtelenné válik, vagy teljesítőképessége csökken anélkül, hogy a működőképesség vagy a teljesítőképesség ilyen megváltozása a szokásos kopás és elhasználódás eredménye lenne.

alappillére. Figyelemmel arra, hogy a termékek teljes életciklusa,⁷ illetve használatuk módja jelentős környezeti externáliákkal járhat, az uniós fogyasztási mintázatok az éghajlatváltozás és a környezetszennyezés meghatározó okaként azonosíthatók. A rendelet célja a körforgásos, fenntartható és versenyképes gazdaságra való átmenet előmozdítása, valamint annak biztosítása, hogy az Európai Unió teljesítse környezetvédelmi és éghajlat-politikai kötelezettségvállalásait. A rendelet hozzájárul továbbá az anyagfelhasználás körforgásosságának megkésztetéséhez, és kulcsszerepet játszik a 2030-ra kitűzött energiahatékonysági célok elérésében. A rendelet (3) preambulumbekzdése hangsúlyozza, hogy ahhoz, hogy az EU gazdasága körforgásossá váljon, elengedhetetlen a fenntartható termékek teljes mértékben működő belső piaca. Ehhez pedig szükség van közös, uniós szintű környezettudatos tervezési követelmények alkalmazására.

A rendelet (5) preambulumbekzdése a következőt mondja ki:

„Unió jog hiányában már megjelentek a termékek környezeti fenntarthatóságának javítását célzó eltérő nemzeti megközelítések, az elektronikus eszközök szoftverkompatibilitásának időtartamára vonatkozó tájékoztatási követelményektől az eladatlan tartós cikkek kezelésével kapcsolatos jelentéstételi kötelezettségekig. Ez arra enged következtetni, hogy az e rendeletben kitűzött célok elérése érdekében tett további nemzeti erőfeszítések feltehetően a belső piac további széttagolódásához vezetnének. Ezért annak érdekében, hogy a környezet magas szintű védelmének biztosítása mellett hozzá lehessen járulni a belső piac működéséhez, olyan ambiciózus szabályozási keretre van szükség, amely alapján a termékekre fokozatosan környezettudatos tervezési követelményeket lehet bevezetni.”

⁷ 2024/1781 rendelet 2. cikk 12. pont: a termék életének egymást követő és egymással összefüggő szakaszai, amelyek nyersanyagbeszerzésből vagy természeti erőforrásokból történő előállításból, előzetes feldolgozásból, gyártásból, tárolásból, forgalmazásból, telepítésből, használatból, karbantartásból, javításból, korszerűsítésből, felújításból és újrahasználatból, valamint az életciklus végéből állnak.

Környezettudatos tervezési követelmények

A környezettudatos tervezésre vonatkozó követelmények feladata, hogy bizonyos termékek esetében energiahatékonysági minimumkövetelményeket, úgynevezett ökodizájn-követelményeket határozzanak meg. Ezeknek az energiahatékonysági minimumkövetelményeknek a célja, hogy a termékek egész életciklusuk alatt a lehető legkisebb káros hatást gyakorolják környezetükre. Az unió körforgásos gazdaságra vonatkozó politikája célul tűzte ki, hogy a termékek forgalomba kerülése előtt biztosítani kell, hogy azok megfeleljenek ezeknek a követelményeknek. A termékek javíthatósága, újrafelhasználhatósága és újrafeldolgozhatósága egyre nagyobb hangsúlyt kap. A rendelet célja többek között, hogy támogassa az unió fenntarthatósági, környezeti célkitűzéseinek megvalósítását, és ennek keretében olyan környezettudatos tervezési követelményeket kell megállapítania, amelyeken keresztül javítja a termékek felújítási, karbantartási lehetőségeit, továbbá a termékek energia- és erőforrás-hatékonyságát, csökkenti a keletkező hulladékot.⁸

A rendelet a Bizottságot hatalmazza fel az EUMSZ szerinti jogi aktusok elfogadására, amelyek a rendeletben előírt környezettudatos tervezési követelmények meghatározásával történő kiegészítésre fognak szolgálni.⁹ A környezettudatos termelés nemcsak a teljesítőképességi követelményeket, hanem a tájékoztatási követelményeket is magába foglalja. Fontos kritérium azonban a környezettudatos tervezési követelményekre vonatkozóan, hogy azoknak „átláthatónak, objektívnek, és arányosnak kell lenniük, valamint meg kell felelniük a nemzetközi kereskedelmi szabályoknak”.¹⁰

A tervezési követelmények Bizottság általi meghatározásának jelentősége abban áll, hogy

„[m]iután a Bizottság egy adott termékcsoportra vonatkozóan elfogad egy környezettudatos tervezési követelményeket megállapító, felhatalmazáson alapuló jogi aktust, a belső piac működésének biztosítása érdekében

⁸ 2024/1781 rendelet (6) preambulumbekzdés.

⁹ 2024/1781 rendelet (15) preambulumbekzdés.

¹⁰ 2024/1781 rendelet (16) preambulumbekzdés.

a tagállamok többé nem határozhatnak meg nemzeti teljesítőképességi követelményeket az említett felhatalmazáson alapuló jogi aktusban meghatározott követelmények által lefedett termékparaméterek alapján, és többé nem állapíthatnak meg nemzeti tájékoztatási követelményeket az abban a felhatalmazáson alapuló jogi aktusban meghatározott tájékoztatási követelmények által lefedett termékparaméterek alapján”.¹¹

A rendelet 1. cikk (1) bekezdése a következőt tartalmazza:

„Ez a rendelet keretet hoz létre azon környezettudatos tervezési követelmények meghatározásához, amelyeknek a termékeknek a forgalomba hozatal vagy a használatbavétel érdekében meg kell felelniük, abból a célból, hogy a fenntartható termékek általánossá válása érdekében javítsa a termékek környezeti fenntarthatóságát, továbbá hogy a termékek teljes életciklusa során csökkentsa a termékek általános karbon- és környezeti lábnyomát, valamint biztosítsa a fenntartható termékek belső piacon belüli szabad mozgását.”

A környezettudatos tervezési követelmények feladata tehát, hogy javítsa a rendeletben meghatározott termékjellemzőket, amennyiben azok relevánsak az érintett termékcsoporthoz szempontjából. A fogalommeghatározások között megtaláljuk a környezettudatos tervezés és a környezettudatos tervezési követelmény definícióit. A 2. cikk 6. pontja értelmében környezettudatos tervezés „a környezeti fenntarthatósági szempontok beépítése a termék tulajdonságaiba és a termék értéklánca során végbemenő folyamatokba”. A 2. cikk 7. pont értelmében pedig a környezettudatos tervezési követelmény „olyan teljesítőképességre vonatkozó követelmény vagy tájékoztatási követelmény, amelynek célja valamely termék környezeti szempontból fenntarthatóbbá tétele, az értéklánca során végbemenő folyamatokra is kiterjedően”. Szigorú feltételt szab a rendelet 3. cikk (1) bekezdése, amelynek értelmében a termékek csak abban az esetben hozhatók forgalomba vagy vehetők használatba, ha megfelelnek a környezettudatos tervezési követelményeknek.

¹¹ 2024/1781 rendelet (18) preambulumbekkezdés.

A rendelet II. fejezete foglalkozik részletesen a környezettudatos tervezési követelményekkel. Az 5. cikk (1) bekezdése a következő termékjellemzőket határozza meg: tartósság, megbízhatóság, újrahasználatosság, korszerűsíthetőség, javíthatóság, a karbantartás és a felújítás lehetősége, az aggodalomra okot adó anyagok jelenléte, energiafelhasználás és energiahatékonyság, vízfelhasználás és vízhatékonyság, erőforrás-felhasználás és erőforrás-hatékonyság, újrafeldolgozott tartalom, az újragyártás¹² lehetősége, újrafeldolgozhatóság, az anyagok hasznosíthatóságának lehetősége, környezeti hatások, beleértve a karbon- és környezeti lábnyomot, a várhatóan képződő hulladék mennyisége.¹³ A környezettudatos tervezési követelményeknek kiemelt jelentősége van annak biztosításában, hogy

„a termékek ne váljanak idő előtt elavulttá, többek között olyan okokból, mint a gyártók tervezési döntései, a más alkotóelemeknél lényegesen kevésbé tartós alkotóelemek használata, a kulcsfontosságú alkotóelemek szétszerelésének akadályozása, a javítási információk vagy a tartalék alkatrészek elérhetetlensége, vagy az operációs rendszer frissítése után már nem működő szoftver, vagy nem biztosított szoftverfrissítések.”¹⁴

A környezettudatos tervezési követelmények kidolgozásában a Bizottságnak kiemelt feladatai vannak, így többek között kiválasztja vagy kidolgozza a követelmények meghatározására vonatkozó eszközöket vagy módszertanokat,¹⁵ azonosítja az egyes követelmények megfelelő hitelesítésének módját.¹⁶ Úgynevezett horizontális környezettudatos tervezési követelmények is megállapíthatók abban az esetben, ha „két vagy több termékcsoporthoz egy vagy több olyan hasonlóságot mutat, amely lehetővé teszi valamely termékjellemző

¹² 2024/1781 rendelet 2. cikk 16. pont: olyan tevékenységek, amelyek révén valamely új terméket hulladéknak minősülő tárgyakból, termékekből vagy alkatrészekből állítanak elő, és amelyek révén a terméken legalább egy olyan változtatást hajtanak végre, amely jelentős hatással van a termék biztonságára, teljesítőképességére, rendeltetésére vagy típusára.

¹³ PIROTH 2025: 12–15.

¹⁴ 2024/1781 rendelet 5. cikk (2) bekezdés.

¹⁵ 2024/1781 rendelet 5. cikk (3) bekezdés.

¹⁶ 2024/1781 rendelet 5. cikk (12) bekezdés.

közös tájékoztatási követelmények vagy teljesítőképességre vonatkozó követelmények alapján történő hatékony javítását”.¹⁷ A fenti követelményeknek, illetve a felhatalmazáson alapuló jogi aktusoknak való termékmegfelelés nemcsak egy lehetőség a gyártónak, hanem kötelezettsége is, így felelősségi kérdéseket fog felvetni a *non-compliance*.¹⁸

Teljesítőképességi és tájékoztatási követelmények

A rendelet 5. cikk (9) bekezdése előírja, hogy a környezettudatos tervezési követelményeknek tartalmazniuk kell a rendelet 6. cikkében meghatározott teljesítőképességi követelményeket és/vagy a rendelet 7. cikkében meghatározott tájékoztatási követelményeket. A követelmények tekintetében a rendelet 5. cikk (11) bekezdése meghatározza, milyen kritériumoknak kell megfelelniük, így többek között nem gyakorolhatnak a felhasználó szempontjából jelentős negatív hatást a termék működőképességére, nem lehetnek káros hatással a személyek egészségére és biztonságára, a termék megfizethetőségének tekintetében előírja, hogy nem gyakorolhatnak jelentős negatív hatást a fogyasztókra, nem gyakorolhatnak aránytalan negatív hatást a gazdasági szereplők és az értékláncban részt vevő más szereplők versenyképességére stb.

A teljesítőképességre vonatkozó követelményeket a rendelet 6. cikke szabályozza. Ez alapján a termékeknek meg kell felelniük a rendelet 4. cikke alapján elfogadott felhatalmazáson alapuló jogi aktusokban megállapított termékjellemzőkkel kapcsolatos teljesítőképességre vonatkozó követelményeknek, amelyek a rendelet I. mellékletében meghatározott termékparamétereken alapulnak. Ugyanakkor a teljesítőképességre vonatkozó követelmények megállapításának adott esetben csökkentenie kell az emberi egészségre vagy a környezetre vonatkozó jelentős kockázatokat is. A rendelet I. mellékletében meghatározott termékparaméterek tekintetében előírja a rendelet, hogy ezeket a termékjellemzők javításához kell alapul venni, vagy egyedileg, vagy egymással kombinálva.

¹⁷ 2024/1781 rendelet 5. cikk (7) bekezdés.

¹⁸ STIER 2025: 236–241.

A mellékletben található lista igen részletes, meghatározza a termékparamétereket és a kifejezésükre/meghatározásukra szolgáló tényezőket. Így például a termék vagy az összetevők tartóssága és megbízhatósága a termék garantált élettartamával, műszaki élettartamával, a meghibásodások közötti átlagos időtartammal, a tényleges használatra vonatkozó információk terméken való feltüntetésével, a mechanikai ellenállással vagy az előregedési mechanizmusokkal fejezhető ki. A javítás és a karbantartás egyszerűsége a tartalék alkatrészek jellemzőivel, rendelkezésre állásával, azok szállítási idejével és megfizethetőségével stb. fejezhető ki. Az I. mellékletben felsorolt paraméterekhez társított tényezők tehát nagymértékben segítik a teljesítőképességre vonatkozó követelmények meghatározását.

A teljesítőképességre irányadó termékspecifikus vagy horizontális követelményeket meghatározó eljárásra a rendelet II. melléklete ad iránymutatást.

A rendelet értelmében a termékeknek a 4. cikk alapján elfogadott felhasználáson alapuló jogi aktusokban megállapított termékjellemzőkkel kapcsolatos tájékoztatási követelményeknek is meg kell felelniük. Ezek a tájékoztatási követelmények magukban foglalják legalább a rendelet vonatkozó fejezetében megállapított, digitális termékútlevéllel kapcsolatos követelményeket, valamint a rendelet 7. cikk (5) bekezdésében megállapított, az aggodalomra okot adó anyagokkal kapcsolatos követelményeket, így például az aggodalomra okot adó anyag nevét, számkódját, az aggodalomra okot adó anyagok elhelyezkedését a terméken belül, az ilyen anyagok koncentrációjára vonatkozó információkat, a termék biztonságos használatára vonatkozó releváns utasításokat, valamint a termék szétszerelésére, újrahasználatra való előkészítésére, újrahasználatára, újrafeldolgozására és életciklusa végén a termék környezetvédelmi szempontból megfelelő kezelésére vonatkozó releváns információkat. A Bizottság az aggodalomra okot adó anyagokra vonatkozó tájékoztatási követelmények alkalmazására vonatkozóan küszöbértékeket is megállapíthat.¹⁹

A tájékoztatási követelmények a fentiek mellett adott esetben megkövetelik, hogy a termékekhez mellékelve legyenek például a termék teljesítményére vonatkozó információk, ideértve a javíthatósági pontszámot,

¹⁹ 2024/1781 rendelet 5. cikk (7) bekezdés.

a tartóssági pontszámot, a karbonlábnyomot vagy a környezeti lábnyomot,²⁰ a termék telepítésének, használatának, karbantartásának és javításának módjáról szóló tájékoztatást,²¹ az életciklus végén a szétszerelést, újrahasználatot, felújítást, újrafeldolgozást vagy ártalmatlanítást végző kezelő létesítményekre vonatkozó információkat,²² illetve minden olyan további információt, amely befolyásolhatja a vevők fenntartható termékválasztását, valamint azt, hogy a gyártótól eltérő felek hogyan kezelik a terméket a megfelelő használat, az értékmegőrző műveletek és az életciklus végén a helyes kezelés megkönnyítése érdekében.²³

Külön kritériumként határozza meg a rendelet, hogy a tájékoztatási követelményeknek világosaknak és könnyen érthetőeknek kell lenniük, figyelembe véve az érintett termékcsoportok sajátos jellemzőit, valamint a tájékoztatás tervezett címzettjeit.²⁴ A tájékoztatási követelmények alapján nyújtandó információk tekintetében a rendelet kimondja, hogy azokat a vevők által könnyen érthető megfogalmazásban kell megadni. Ebben a körben az erre vonatkozó feltételeket a forgalomba hozatal vagy a használatbavétel szerinti tagállam határozza meg.²⁵

A tájékoztatási követelményeknek utalást kell tartalmazniuk a szükséges információk rendelkezésre bocsátásának módjára. Amennyiben digitális termékűtlével rendelkezésre áll, a szükséges információkat ebben kell megadni, illetve a következők közül még legalább az egyik formában is szükséges az információk megadása:

- magán a terméken vagy a csomagoláson,
- a rendelet 16. cikkében szabályozott címkén, a használati útmutatóban, a termékhez mellékelte egyéb dokumentumban vagy egy ingyenesen hozzáférhető honlapon vagy alkalmazásban.

²⁰ 2024/1781 rendelet 5. cikk (2) bekezdés b) pont i. alpont.

²¹ 2024/1781 rendelet 5. cikk (2) bekezdés b) pont ii. alpont.

²² 2024/1781 rendelet 5. cikk (2) bekezdés b) pont iii. alpont.

²³ 2024/1781 rendelet 5. cikk (2) bekezdés b) pont iv. alpont.

²⁴ 2024/1781 rendelet 5. cikk (2) bekezdés c) pont.

²⁵ 2024/1781 rendelet 5. cikk (8) bekezdés.

Az aggodalomra okot adó anyagok vonatkozásában a rendelet külön előírja, hogy a nyomon követését lehetővé tévő információkat vagy a terméken kell feltüntetni, vagy a terméken található adathordozón keresztül kell hozzáférhetővé tenni.²⁶

A DIGITÁLIS TERMÉKÚTLEVÉL

A digitális termékútlevél tulajdonképpen a termékek, alkotóelemek és anyagok digitális személyazonosító igazolványa. Célja és feladata releváns információk tárolása a termékek fenntarthatóságának támogatása, körforgásos jellegük előmozdítása és a jogszabályi megfelelés megerősítése érdekében.²⁷ Az információk tárolása elektronikusan történik, ami elősegíti az információkhoz történő könnyebb hozzáférést, nemcsak a fogyasztók, hanem a gyártók és a hatóságok számára is. A digitális termékútlevélben feltüntetendő információkat a Bizottság határozza meg specifikusan az adott termékre vonatkozóan, és magukban foglalhatják többek között a termék műszaki teljesítményét, a termék eredetét, a javítási tevékenységeket, az újrahasznosítási képességet.

A digitális termékútlevélre irányadó részletszabályok

A rendeletben először a (28) preambulumbekkezdésben találkozhatunk a digitális termékútlevél fogalmával, amely kimondja, hogy amennyiben a Bizottság felhatalmazáson alapuló jogi aktusa tájékoztatási követelményeket tartalmaz, úgy meg kell jelölnie, hogy a szükséges információk hol találhatóak, így meg kell jelölni a honlapot, a digitális termékútlevelet vagy a termékcímkét.²⁸ A rendelet (32) preambulumbekkezdése tartalmaz bővebb leírást a digitális termékútlevélre vonatkozóan és kimondja:

²⁶ 2024/1781 rendelet 5. cikk (7) bekezdés.

²⁷ Bővebben erről: MITTWOCH 2024: 62–67.

²⁸ 2024/1781 rendelet (28) preambulumbekkezdés.

„A digitális termékútlel fontos eszköze annak, hogy az információk elérhetővé váljanak valamennyi szereplő számára a teljes értéklánc mentén, és a digitális termékútlel meglete várhatóan jelentősen javítja majd az értékláncban a termék végpontok közötti nyomonkövethetőségét. A digitális termékútlel várhatóan többek között segíti a vásárlókat a tájékozott döntések meghozatalában azáltal, hogy javítja a releváns információhoz való hozzáférést, lehetővé teszi a gazdasági szereplők, nevezetesen a gyártók, a meghatalmazott képviselők, az importőrök, a forgalmazók, a kereskedők és a logisztikai szolgáltatók, valamint az értéklánc egyéb szereplői – például a vevők, a szakszervezetek, a független gazdasági szereplők, a felújítók, az újragyártók, az újrafeldolgozók, a piacfelügyeleti és vámhatóságok, a civil társadalmi szervezetek, a kutatók, a szakszervezetek, és a Bizottság vagy a nevükben eljáró bármely szervezet – számára a releváns adatokhoz való hozzáférést, azok bevezetését vagy naprakésszé tételét, valamint segíti az illetékes nemzeti hatóságokat, hogy a bizalmas üzleti információk védelmének veszélyeztetése nélkül ellássák feladataikat.”

A fenti leírás alapján látható, hogy a digitális termékútlel nem csak egy gyártói kötelezettség: a teljes értékesítési lánc számára szolgáltató információt. A felsorolásban megjelennek az újragyártók, a feldolgozók, a szakszervezetek és természetesen a vásárlók. A javítási irányelvvel²⁹ már előtérbe kerültek az árucikkekre vonatkozó információk, amelyek a vevőket segítik abban, hogy minél tudatosabban hozhassák meg vásárlási döntéseiket, ezzel mintegy feladatot is kapnak, hogy közreműködjenek az EU körforgásos gazdaságának megvalósításában.³⁰

A nyomonkövethetőség biztosítása szempontjából is fontos a digitális termékútlel, a termékek egyedi azonosítása ugyanis kulcsfontosságú. Ezért a rendelet előírja, hogy a digitális termékútlelet egyedi termékazonosítóhoz kell kapcsolni, illetve össze kell kapcsolni „egy egyedi üzemeltetői azonosítóval és egy egyedi létesítményazonosítóval, amely lehetővé teszi

²⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1799 irányelve (2024. június 13.) az áruk javítását előmozdító közös szabályok meghatározásáról, továbbá az (EU) 2017/2394 rendelet, valamint az (EU) 2019/771 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról.

³⁰ Lásd bővebben KOZÁK 2025: 37–56.

az adott termékhez kapcsolódó szereplők és gyártó létesítmények nyomon követését”.³¹ Az interoperabilitás biztosítása érdekében pedig kifejezetten hangsúlyozza a rendelet, hogy „az adathordozót, a nyomonkövethetőséget lehetővé tevő egyedi üzemeltetői azonosítót és az egyedi létesítményazonosítót nemzetközileg elismert szabványoknak megfelelően kell kibocsátani”.³²

Ahhoz, hogy a digitális termékútlevel a gyakorlatban megfelelően használható legyen, számos műszaki követelménynek kell megfelelnie. Eerre vonatkozóan műszaki előírásokat kell megállapítani, amelyekkel kapcsolatban két lehetőséget vázol fel a rendelet: a műszaki követelmények megállapítása történhet olyan harmonizált szabványok formájában, amelyek hivatkozási számát *Az Európai Unió Hivatalos Lapjában* teszik közzé, de a Bizottság által végrehajtási jogi aktusok útján elfogadott közös előírások formájában is történhet. Mivel a digitális termékútlevel számos adatot tartalmaz, ezért kiemelt figyelmet kell fordítani az adatvédelmi szabályok betartására, azonban a rendelet kiemeli, hogy a digitális termékútlevelben a vevők személyes adatait nem szabad tárolni.³³

A digitális termékútlevelnek decentralizált, gazdasági szereplők által működtetett rendszerre kell épülnie, hogy rugalmasan alkalmazkodjon a piacokhoz és az innovációhoz. Ugyanakkor a nemzeti hatóságoknak és a Bizottságnak közvetlen hozzáférést kell kapniuk a termékek egyedi azonosítóinak nyilvántartásához. Ennek érdekében a Bizottság központi nyilvántartást (digitális termékútlevel-nyilvántartás) hoz létre és kezel, amelyben szükség esetén további, a végrehajtást segítő adatokat is tárolhatnak.

A rendelet a harmadik országokból az uniós piacra belépő termékek vonatkozásában hangsúlyozza, hogy az importőrök számára elő kell írni azt is, hogy adott esetben biztosítsák a belső piacra belépő termékek digitális termékútlevelét.³⁴

³¹ 2024/1781 rendelet (36) preambulumbekkezdés.

³² 2024/1781 rendelet (36) preambulumbekkezdés.

³³ 2024/1781 rendelet (39) és (43) preambulumbekkezdés.

³⁴ 2024/1781 rendelet (63) preambulumbekkezdés.

*A digitális termékútlelvel definíciója és a rá
vonatkozó követelmények*

A digitális termékútlelvel fogalmát a rendelet 2. cikkének 28. pontja egy termékre jellemző adatkészletként határozza meg, amely egyrészt tartalmazza a rendelet 4. cikke alapján elfogadott, felhatalmazáson alapuló jogi aktusban meghatározott információkat, másrészt a rendelet III. fejezetében meghatározottaknak megfelelően adathordozón keresztül elektronikus úton hozzáférhető.

A rendelet III. fejezete tartalmazza a digitális termékútlelvelre vonatkozó részletszabályokat. A rendelet 9. cikk (1) bekezdése alapján a fentebb már említett tájékoztatási követelmények előírják, hogy a termékeket csak abban az esetben lehet forgalomba hozni vagy használatba venni, ha rendelkezésre áll a digitális termékútlelvel. A digitális termékútlelvelre vonatkozóan kifejezetten javasolja a rendelet, hogy felhasználóbarát legyen, illetve hogy az abban szereplő adatok pontosak, teljesek és naprakészek legyenek.³⁵

A rendelet 10. cikke határozza meg azokat az általános követelményeket, amelyeknek meg kell felelnie a digitális termékútlelvelnek. Nagy vonalakban a következő követelményeket sorolja fel:

- a) tartós egyedi termékazonosítóhoz kell kapcsolódnia, adathordozón keresztül;
- b) az adathordozóra vonatkozó előírás, hogy annak fizikailag jelen kell lennie a terméken, a csomagoláson vagy a terméket kísérő dokumentáción;
- c) az adathordozónak és az egyedi termékazonosítónak meg kell felelniük a rendeletben meghatározott szabványoknak egészen addig, amíg *Az Európai Unió Hivatalos Lapjában* közzé nem teszik a harmonizált szabványok referenciaszámát;
- d) a digitális termékútlelvelben szereplő adatokra vonatkozóan előírja a rendelet, hogy nyílt szabványokon kell alapulniuk, interoperábilis formátumban kidolgozottaknak, szükség esetén géppel olvashatóknak, strukturáltaknak, kereshetőeknek és átadhatóknak kell lenniük;

³⁵ 2024/1781 rendelet (32) preambulumbekzdés és 9. cikk (1) bekezdés.

- e) a vevőkre vonatkozó személyes adatok nem tárolhatók a digitális termékútlevélben a kifejezett hozzájárulásuk nélkül, az (EU) 2016/679 rendelet 6. cikkével összhangban;
- f) a digitális termékútlevélben szereplő adatoknak, ahogy fentebb is szóba került, termékmodellre, tételre vagy cikkekre kell vonatkozniuk.

A rendelet 11. cikke tartalmazza, hogy a digitális termékútlevél műszaki kialakításának és működésének milyen alapvető követelményeknek kell megfelelniük. Kiemeli a rendelkezés többek között a többi termékútlevéllel való interoperabilitást,³⁶ a tárolásra vonatkozó előírásokat.³⁷ A digitális termékútlevélben tárolt adatokkal kapcsolatban a rendelet külön kiemeli, hogy

„a digitális termékútlevél-szolgáltatók az ilyen adatokat sem részben, sem egészben nem értékesíthetik, használhatják újra vagy kezelhetik a vonatkozó tárolási vagy adatkezelési szolgáltatások nyújtásához szükséges mértéken túlmenően, kivéve, ha erről a terméket forgalomba hozó vagy használatba vevő gazdasági szereplővel kifejezetten megállapodtak”.³⁸

A digitálistermékútlevél-szolgáltató definícióját a rendelet 2. cikkének 32. pontja adja meg, amely kimondja, hogy digitálistermékútlevél-szolgáltató

„az a természetes vagy jogi személy, aki vagy amely független harmadik fél és aki vagy amely a terméket forgalomba hozó vagy használatba vevő gazdasági szereplő felhatalmazásával az adott termékre vonatkozó digitális termékútlevél adatait abból a célból kezeli, hogy az ilyen adatokat a gazdasági szereplők és más olyan releváns szereplők rendelkezésére bocsássa, akik e rendelet vagy más uniós jogszabályok alapján jogosultak hozzáférni az említett adatokhoz”.

A rendelet a Bizottságot hatalmazza fel arra, hogy jogi aktusokat fogadjon el, amelyekben megállapítja a digitálistermékútlevél-szolgáltatókra vonatkozó

³⁶ 2024/1781 rendelet 11. cikk (1) bekezdés a) pont.

³⁷ 2024/1781 rendelet 11. cikk (1) bekezdés c) pont.

³⁸ 2024/1781 rendelet 11. cikk (2) bekezdés.

követelményeket, valamint az ezek ellenőrzésére vonatkozó tanúsítási rendszert.³⁹ A hozzáférhetőségre vonatkozó két kritérium az ingyenesség, valamint a hozzáférhetőség egyszerűsége,⁴⁰ míg az adattartalomra előírja a 11. cikk, hogy biztosítani kell a tárolt adatok hitelesítését, megbízhatóságát és integritását.⁴¹

DIGITÁLIS TERMÉKÚTLEVÉL-NYILVÁNTARTÁS

A rendelet 13. cikk (1) bekezdése alapján a Bizottságnak 2026. július 19-ig létre kell hoznia a digitális termékútlevél-nyilvántartást legalább az egyedi azonosítók biztonságos módon történő tárolása érdekében. A harmadik országból származó, szabad forgalomba bocsátott termékek esetében külön követelményként fogalmazza meg a rendelet, hogy ezeknél az áruknál a digitális termékútlevélnek a vámtarifaszámot is tartalmaznia kell.⁴² A digitális termékútlevéllel kapcsolatos vámellenőrzések keretében a rendelet előírja, hogy a vám eljárás alá vonni kívánó személy kötelezettsége az adott termék rendelet szerinti egyedi nyilvántartási azonosítójának megadása, illetve az egyedi azonosító rendelkezésre bocsátása a vámhatóság részére.⁴³ A nyilvántartást a Bizottság kezeli, figyelemmel a biztonságos és uniós joggal összhangban történő adatkezelésre, valamint a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályokra.⁴⁴ Ebben a körben a Bizottság a rendelet alapján adatkezelőnek minősül.⁴⁵

A Bizottság egy nyilvánosan hozzáférhető internetes portált is létrehoz annak érdekében, hogy a digitális termékútlevelekben szereplő adatokat az érdekelt felek keresni tudják, és össze tudják hasonlítani azokat.⁴⁶

³⁹ 2024/1781 rendelet 11. cikk (3) bekezdés.

⁴⁰ 2024/1781 rendelet 11. cikk (1) bekezdés b) pont.

⁴¹ 2024/1781 rendelet 11. cikk (1) bekezdés g) pont.

⁴² 2024/1781 rendelet 13. cikk (1) bekezdés 2. albekezdés.

⁴³ 2024/1781 rendelet 15. cikk (1) bekezdés.

⁴⁴ 2024/1781 rendelet 13. cikk (1) bekezdés 4. albekezdés.

⁴⁵ 2024/1781 rendelet 13. cikk (3) bekezdés.

⁴⁶ 2024/1781 rendelet (41)–(42) preambulumbekkezdés és 14. cikk.

A digitális termékútlevélben szereplő adatok internetes portálja tekintetében – a digitálistermékútlevél-nyilvántartástól eltérően – azonban nem ír elő az uniós jogalkotó határidőt a megvalósításra. A kialakítására vonatkozóan összesen annyi információt kapunk a rendelet (42) preambulumbekkezdésében, hogy felhasználóbarátnak és nyilvánosan elérhetőnek kell lennie.⁴⁷

A digitális termékútlevéllel kapcsolatos kötelezettségek

A rendelet VII. fejezete különbözteti az egyes gazdasági szereplők digitális termékútlevéllel kapcsolatos kötelezettségeit, de természetesen vannak átfedések a szabályok között. A rendelet 27. , valamint 29. cikke alapján a gyártó, illetve az importőr a termékek forgalomba hozatalakor vagy használatbavételekor biztosítja, hogy a digitális termékútlevél rendelkezésre áll, beleértve a termékútlevél legfrissebb változatának biztonsági másolatát is, amelyet egy, a rendelet szerinti digitálistermékútlevél-szolgáltató tárol.⁴⁸ Abban az esetben, ha a gyártó a termékhez digitális használati utasítást bocsát rendelkezésre, ezt a digitális termékútlevélben feltünteteti, és megfelelő adathordozón hozzáférhetővé is teszi.⁴⁹ A gyártók és az importőrök a rendelet szerinti termékek esetében a digitális útlevél nyilvános részén feltüntetik „a nevüket, lajstromozott kereskedelmi nevüket vagy lajstromozott védjegyüket, postacímüket és azt az elektronikus kommunikációs eszközt, amelyeken keresztül elérhetők”.⁵⁰

A kereskedők kötelezettségeire vonatkozóan a rendelet 31. cikke úgy rendelkezik, hogy a vevők és a potenciális vevők számára biztosítaniuk kell a hozzáférést a termékeket kísérő minden lényeges információhoz. Ez a távértékesítés esetére is vonatkozik. Emellett azt is biztosítaniuk kell, hogy a digitális termékútlevél könnyen hozzáférhető legyen a vevők számára.⁵¹ A gazdasági szereplők tájékoztatási kötelezettsége körében a rendelet

⁴⁷ MENZ 2025: 7. §, 34. pont.

⁴⁸ 2024/1781 rendelet 27. cikk (1) bekezdés. c) pont és 29. cikk (2) bekezdés c) pont.

⁴⁹ 2024/1781 rendelet 27. cikk (7) bekezdés.

⁵⁰ 2024/1781 rendelet 27. cikk (6) bekezdés a) pont és 29. cikk (3) bekezdés a) pont.

⁵¹ 2024/1781 rendelet 31. cikk (1) és (2) bekezdés.

előírja, hogy a Bizottság meghatározza a műszaki dokumentáció vonatkozó részei elérhetővé tételének módját, és amennyiben rendelkezésre áll a digitális termékútlevelel, úgy a műszaki dokumentációt ezen keresztül kell elérhetővé tenni.⁵²

A digitális termékútlevelel tartalma

A digitális termékútlevelel tartalmát minden terméktípusnál külön kell meghatározni, figyelembe véve a termék jellegét és piacát. Az útlevelelnek differenciált hozzáférést kell biztosítania az adatokhoz az információ típusa és az érintett felek szerint, miközben védi a szellemi tulajdonjogokat. Fontos, hogy a rendszer ne rójon aránytalan terheket a vállalatokra és a fogyasztókra, ezért az útlevelel szintje (modell, tétel vagy cikk) a termék értékláncának összetettségétől és hatásától függően választható meg. A hatásvizsgálatoknak mérlegelniük kell a költségeket és az előnyöket, valamint azt, hogy a nem ingyenes szabványokra való támaszkodás nem okoz-e túlzott terhet, különösen a kkv-k számára.⁵³

A digitális termékútlevelel tartalmára vonatkozóan a rendelet III. melléklete tartalmaz részletes előírásokat, és kimondja, hogy a rendelet 4. cikk alapján elfogadott, felhatalmazáson alapuló jogi aktusokban szabályozott követelmények meghatározzák, hogy pontosan milyen adatokat kell, illetve lehet feltüntetni a digitális termékútlevelelben. A melléklet alapján többek között a fent már ismertetett tájékoztatási követelményeket, az egyedi termékazonosítót, a vámtarifaszámot, a megfelelőségi nyilatkozatot, a műszaki dokumentációt, a megfelelőségi tanúsítványokat, a használati útmutatókat, az utasításokat, a figyelmeztetéseket vagy a biztonsági tájékoztatókat, a gyártóra, importőrre vonatkozó információkat stb. Mindezek mellett a gyártók feltüntethetnek környezettudatos tervezési követelményekkel kapcsolatos információkat is, beleértve a termékre alkalmazandó konkrét önkéntes címkékre vonatkozó információkat és azt az információt is, hogy a termék kapott-e uniós ökocímkét a 66/2010/EK rendelettel összhangban.

⁵² 2024/1781 rendelet 36. cikk (3) bekezdés.

⁵³ 2024/1781 rendelet (33) preambulumbekkezdés.

ÖSSZEGZÉS

Az Európai Unió fenntartható fejlődési és digitális stratégiája szorosan összefonódva támogatja a körforgásos gazdaság elveit és a digitális átalálást, amelyek a következő évtizedek versenyképességének alapját képezik. A 2024/1781 rendelet mint központi jogszabály megalapozza a környezet-tudatos terméktervezés követelményeit, amelyek célja, hogy a termékek tartósabbak, újrahasznosíthatók, könnyebben javíthatók legyenek. Ezzel szemben a fogyasztók szélesebb körű és pontosabb információkhoz jutnak, ami segíti őket abban, hogy tudatosabb, környezetbarát választásokat hozzanak a vásárlás során.

A rendelet kiemelten kezeli az energia- és erőforrás-hatékonyság növelését, valamint a hulladékcsökkentést, amely elengedhetetlen a klímasemlegességi célok 2050-es eléréséhez. Ezenfelül az új digitális termékútlevél koncepciója jelentős áttörésnek számít, hiszen elektronikus formában egy egységes és átlátható adatbázist hoz létre, amely a termékek teljes életciklusára vonatkozó adatokat tartalmazza, beleértve a műszaki jellemzőket, a javítási lehetőségeket, az újrahasználati és újrafeldolgozási információkat. Ez az útlevél nem csupán a gyártóknak és a hatóságoknak nyújt segítséget, hanem a fogyasztóknak is, támogatva őket abban, hogy vásárlási döntéseik során figyelembe vegyék a termékek fenntarthatósági jellemzőit.

Fontos eleme a rendszernek az interoperabilitás és az adatok nemzetközi szabványok szerinti kezelése, amelyek biztosítják, hogy a digitális termékútlevél az európai belső piacon egységesen működjön, elkerülve a piac széttagolódását. A rendszer decentralizált felépítésű, ugyanakkor biztosítja a hatóságok számára a szükséges hozzáférést a nyilvántartásokhoz a hatékony felügyelet érdekében, miközben védi a gazdasági szereplők üzleti titkait és a fogyasztók személyes adatait. Emellett a rendelet előírja a kereskedők és a gyártók számára a kötelezettséget, hogy a termékhez kapcsolódó legfontosabb információk mindig elérhetők legyenek, ezzel erősítve a fogyasztói jogokat és a piaci transzparenciát.

Összességében a rendelet komplex és átfogó megközelítésével az Európai Unió nemcsak a környezeti fenntarthatóság és a klímacélok eléréséhez kíván hozzájárulni, hanem támogatni kívánja a digitális innovációt

és versenyképességet is. Kérdés azonban, hogy a rendelet által felállított komplex rendszer mekkora adminisztrációs terhet fog jelenteni a vállalkozások számára, és az is kérdéses, hogy az európai fogyasztó digitális készségeihez mértén alakítják-e ki a rendszert.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- KOZÁK Kornélia (2025): Zöld átállás a fogyasztói jogok területén. In GOMBOS Katalin (szerk.): *A fenntartható és digitális belső piac aktuális kérdései*. Budapest: Ludovika, 37–56.
- MENZ, Monika (2025): Digitaler Produktpass. In NUSSE, Jens – FEHSE, Marthe-Louise (szerk.): *Das neue Ökodesign-Recht. Ökodesign-Verordnung für nachhaltige Produkte*. Baden-Baden: Nomos, 143–152.
- MITTWOCH, Anne-Christin (2024): The Digital Product Passport of the Ecodesign Regulation – Passport to a Successful Twin Transformation in Product Law? *Business Law Review*, 45(3), 62–67. Online: <https://doi.org/10.54648/bula2024009>
- PIROTH, Anna (2025): Ökodesign-Anforderungen im Spannungsfeld europäischer Nachhaltigkeitsstandards. *Zeitschrift für Product Compliance, ZfPC-Beilage*, 12–15.
- STIER, Jannick (2025): Der „Ökodesign-Betrug“ – zur betrugsstrafrechtlichen Relevanz des Verkaufs von nichtverkehrs-fähigen Produkten. *Zeitschrift für Product Compliance*, 4(5), 236–241.
- WENDE, Susanne (2022): Sustainability by Design? Nachhaltigkeitsaspekte im europäischen Produktrecht. *Zeitschrift für Product Compliance*, 1(4), 165–172.

Egyéb források

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1781 rendelete a fenntartható termékek környezettudatos tervezésére vonatkozó követelmények megállapítási keretének létrehozásáról, az (EU) 2020/1828 irányelv és az (EU) 2023/1542 rendelet módosításáról, valamint a 2009/125/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (2024. június 13.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1781/oj/hun>
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1799 irányelve (2024. június 13.) az áruk javítását előmozdító közös szabályok meghatározásáról, továbbá az (EU) 2017/2394 rendelet, valamint az (EU) 2019/771 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (2024. július 10.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32024L1799>

Európai Bizottság (2019): Az *európai zöld megállapodás*. Online: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu

Európai Bizottság (2020): A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A tisztább és versenyképesebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv. COM(2020) 98 végleges. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52020DC0098>